

Kis gép, nagy teljesítmény

Korunk embere hajlamos rá, hogy a technika fejlődésében csak az egyre nagyobb méretekre és teljesítményekre figyeljen oda. Így vagyunk ezzel a repülőgépek esetében is. Pedig a kisebb szénzációnál keltő, ám a maguk kategóriájában mégis kiemelkedő helyet elfoglaló konstrukciók legalább olyan nagy figyelmet érdemelnek. Jó példa erre a szovjet Alekszandr Jakovlev tervezte JAK-40-es repülőgép, amely több bemutatón osztatlan világsikert aratott. A Szovjetunió e géptípussal tört be a fejlett tőkés országok piacára.

A JAK-40 rövid távú utasszállító repülőgép, a világ első olyan sugárhajtású konstrukciója, amely az ötödösztályú, kis, füves repülőtereken való le- és felszállásra is alkalmas. Az üresen 8500, teljes terheléssel 12 400 kilogramm súlyú gép orra és szárnyai alatt két-két kerék van, így érthetően kicsi a talajnyomása. Fedélzetén 27-33 utas 600-700 km/óra sebességgel 1600 kilométer utat tehet meg leszállás nélkül. Alig 500 méternyi nekifutás után már nemcsak levegőbe emelkedik, hanem 15 méteres akadály felett is átrepülhet.

Valami búzlik

Mostanság sokat eltűnődik az ember a környezetet károsító balfogásainkon. Törekvéseink alapja életünk szebbé tétele, ugyanakkor a károsító hatások felett sokszor elsiklunk, közömbösen, nem vesszük számításba, mert akkor egy-egy technológia jóval több pénzbe kerülne. Ma már nem tudományos-fantasztikus téma, hogy a magunk alkotta modern környezetben ezer és ezer veszély les ránk. Detergensekkel, szennymaradványokkal, növényvédő szerekkel, olajjal, pakurával, szennyvízzel szennyezzük vizeinket, káros gőzöket és gázokat, kormot engedünk a levegőbe, az utcai zaj egyre fülsiketítőbb, a sok káros vegyi anyag megmélteljezi szervezetünket.

Valami búzlik, nemcsak Dániában — igaz, nemrégiben a levegőszennyeződés ellen tüntető egyetemisták gázlárcot húztak a koppenhágai híres sellőszobor fejére —, hanem Szegeden is. A búz rendszerint az esti órákban önti el a Móravárost, de sokszor a nyugati irányú szél még a Szechenyi térig is beviszi ezt a kellemetlen, átható, vegyi anyagtól eredő búzt. Sokan találgatják eredetét. Van, aki az olajosokat marasztalja el, mások a DÉGAZ-ra gondolnak, azzal a felkiáltással, hogy netán megint elhagytak valahol egy gázszagosító hordót. Nem erről van szó, ezért a búzért egyik vállalat sem felelős. Azok teszik könnyelműen kockára levegőnk tisztaságát, akik díklórfenolt gyártanak a Cserepes soron. Még az sem lenne baj, hogy gyártják, és ott gyártják, hanem az már erősen kifogásolható, hogy nem megfelelően zárt technológiai rendszerben, s ezért fordulhat elő szinte minden gyártott mennyiség tisztításakor a bioszféra szennyezése.

A levegő tisztaságának védelméről 1972-ben kiadott minisztertanácsi rendelet, majd az ÉVM végrehajtási rendelete értelmében is be kellene látnia a gyártónak, hogy előállítá berendezését a követelményeknek megfelelően üzemeltesse. A díklórfenol gyártásával tagadhatatlanul jó szolgálatot is tesznek az emberiségnek, mert gyógyszer-alapanyagról van szó tulajdonképpen, de mégis, az a búz, bizony sok bosszúságot okoz az embernek.

Nem vagyunk kimondottan vegyipari körzet, de az utcai gépjárművek kipufogógázaiból származó kemikáliák mellett, lám, egyéb forrásból is szennyezzük légterünket. Több környezet- és természetvédelmi szervezet

— élén az ENSZ környezetvédelmi bizottságával — rendszeresen figyelemzteti az emberiséget az ezernyi veszélyre és a felvilágosító munka kötelességére. Az ENSZ egyik legutóbbi idevontatkozó kiadványában ezt írják: „A közömbösség és a tudatlanság súlyos és jövőre tehetetlen károkat okozhat a földi környezetben, amelytől létünk és boldogulásunk függ: viszont teljesebb tudással, bölcs cselekvéssel biztosíthatjuk magunk és utódaink szebb életét olyan környezetben, amely az emberi szükségletekkel összhangban van.”

A Hazafias Népfront gondozásában, társadalmi részvétellel most alakul a jövőben elfogadásra kerülő környezetvédelmi törvény. Ezek a fórumok minden bizonnyal alkalmasak arra, hogy feltárják a jó és rossz alternatíváját, és megtalálják a törvényhez vezető eredményes utat.

Nálunk tehát nem lehet tudatlanság és közömbösség egyetlen egy szennyező forrással szemben sem, mert a bioszféra elszennyeződése a lakosság nagy tömegeit érintő, krónikus jellegű és egyelőre felmérhetetlen egészségkárosodásokat okozó probléma.

B. J.

A vásár története

Hazánkban az első iparkiallítás megszervezésében elsősorban Kossuth Lajosnak, mint az Országos Iparegyesület aligazgatójának volt nagy érdeme. Elsőként 1842-ben a fővárosban rendeztek nagy sikerű iparkiallítást, majd 1843-ban és 1846-ban megismételték, s a kiállítás látogatói között egyre több tagot nyertek meg a Védegylet ügyének. Az Alföldön az 1872. évben Kecskeméten, majd Szegeden rendezték meg 1876-ban először a helyi ipar termékeinek nagyszabású bemutatóját.

Az első felhívást „a szegedi országos ipar- és terménykiállítás” megrendezésére 1874-ben tette közzé Dáni Ferenc főispán, Reizner János főjegyző és Bakay Nándor köztelgyáros. Különösen Bakaynak volt nagy része a leendő kiállítás megszervezésében.

A városháza nagyertermében 1875. június 6-án előkészítő értekezletet tartottak. Az itt elfogadott tervezet a kiállítandó tárgyakat 15 szakosztályba sorolta.

A kiállítást 1876. augusztus 20-tól szeptember 10-ig rendezték meg 1845. szegedi és vidéki iparos részvételével. Színhelye a Főreáltanoda új 2 emeletes palotája, (ma az Egyetem és Könyvtár központi épülete) az előtte levő ligetben és búzapiacon, s részben a Tisza-parton volt, mintegy 20 ezer négyzetméter alapterületen. Az ipar- és terménykiállítással együtt állatkiallítást és országos vásárt is tartottak.

Simonyi Lajos ipartügyi miniszter, mint védnök, 1876. augusztus 20-án nyitotta meg a szegedi iparkiallítást. Ez volt tehát Szegeden az első iparkiallítás. Az érdeklődés iránta nagyobb volt, mint a kiállítás rendezői remélték. Az ország legutóbbi részéből, Szombathelyről, Braszóig, sőt külföldről is — Németországból, Ausztriából — érkeztek látogatók.

A kiállítás mérlegét a városi közgyűlés vonta meg. A polgármesteri jelentést a közgyűlési jegyzőkönyv így örökítette meg: „Örömmel és büszkeséggel jelentem, hogy

az ország minden vidékéről egybesereglett vendégek ismerőleg emlékeztek meg azon törekvésekről, melyeket a város közönsége kitűzött, s ma már a hazai közvélemény igazságosan ítél, midőn e várost közművelődési és igazgatási viszonyainál fogva is a magyar Alföldnek legilletékesebb központjává ismeri el.”

Ezt követően — különösen a nagy árvíz megpróbáltatásai miatt — hosszú időre lekerült a Szegedi Ipari Vásár gondolata és megrendezése a napirendről.

A Szegedi Ipartestület Elnöksége 1926. szeptember 7-én — Körmeny Máttyás elnök indítványára — javasolta Szeged Város Tanácsának, hogy „a város történetében kimagasló dátum, az árvíz katasztrófa 50. évfordulója” valamint „a fogadalmi templom és az egyetemi építkezések várható befejezése miatt” 1929-re rendezzék meg Szegeden — hosszú idő után először — az „országos ipari és mezőgazdasági kiállítást”.

A Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara 1927. október 13-án tartott teljes ülésén nyilvánított szakvéleményt „az 1929. évre javasolt szegedi országos kiállítás ügyében”. Ez a szakvélemény országos jellegű kiállítást javasolt, amelynek „ki kell terjednie a mezőgazdaság, ipar, részben a kereskedelem és a kultúra minden ágazatára”, kiegészítve Szeged város külön kiállításával, amellyel „Szeged város egy külön pavilonban mutassa be az utolsó 50 esztendő történetét a jelenlegi állapottal egyetemben”.

Javasolták, hogy egy propaganda bizottság hívja fel a kiállításra „Európa mindazon városainak figyelmét, amelyek ötven esztendő előtt adományaikkal hozzájárultak Szeged újjáépítéséhez”, — továbbá, hogy a meghozandó áldozatok legnagyobb részét a városnak kellene vállalnia. Így került sor — újólag, hosszú idő után — első ízben 1929-ben a Szegedi Ipari Vásár megrendezésére.

Így lett az új piac, az új értékesítési lehetőség keresésének egyik megnyilvánulása az évenként megrendezett Szegedi Ipari Vásár, amely a Szegedi Ipartestület rendezésében bemutatta mindazt, amire a szegedi iparosok képesek voltak. A „külvárosok szűk utcáiból az ipari vásárok díszes kirakatába vonult évenként a szegedi kézművesipar minden remeke, hogy itt, ezen az úton keressen piacot”.

Az eltelt hosszú évek állandó és erőteljes fejlődésen vitték át a Szegedi Ipari Vásárt. Az első vásáron 35 kézműiparos vett részt, míg a jubiláris X. Szegedi Ipari Vásár már 250 kiállító készítményét mutatta be. Az érdeklődés nemcsak a városra, de az egész országra kiterjedt, sőt az ország határain túlmenően már a külföldön, különösen Jugoszláviában, Németországban, Lengyelországban, Olaszországban és Romániában is jelentős mértékben megmutatkozott ez.

Az első vásáron kizárólag a helybeliek közül mintegy 15 000 látogató tekintette meg a kiállított remekeket, a jubiláris X. vásár helybeli látogatóinak száma 45 000, vidéki látogatóinak száma pedig közel 15 000 volt, akik közül 600 külföldről érkezett. 1929-től folyamatosan minden évben megrendezték a Szegedi Ipari Vásárt 1941-ig.

A felszabadulást követően az első vásárt „Szegedi Ipari Vásár, Mezőgazdasági, Gyümölcs, Borkiállítás” néven 1946. szeptember 14. és 22-é között rendezték meg. Ez volt a XIV. ipari vásár. Majd 1947-ben volt vásár, sorrendben a XV., és 1948-ban rendezték meg a felszabadulást közvetlenül követő évek legnagyobb ipari vásárát.

A vásárok történetét tanulmányozva azt láthatjuk, hogy míg a felszabadulást megelőzően főképp a szegedi kisiparosok állították ki termékeiket, a felszabadulást követően az a helyzet megváltozott. Az 1948-as XVI. Szegedi

Ipari Vásáron a kiállító kisiparosok és a magántulajdonban levő üzemek mellett az államosított nagyipar jelentékeny gyárai és szervei is felvonultak.

1948-ban a Nagyszegedi Városi Pártbizottság jelentésében az ipari vásárt „a felszabadulás utáni fejlődés rövid három évenek egyik legnagyobb szegedi eredményeként” könyvelte el. A 48-as vásár után csak néhány ügyvezetett vidám vásár megrendezésére került sor, amelyre a megye ipari és kereskedelmi vállalatai és üzemei vonultak fel, együtt a szegedi kisiparosság képviselőivel.

A régi hagyományokra támaszkodott 1959-ben a Városi Tanács, amikor a szabadtéri játékok idején ismét megrendezte az ipari vásárt, sorrendben a XVII.-et. A vásár ettől kezdve mindinkább a megye ipari és kereskedelmi bemutatójává, mitöbb, a Dél-Alföld reprezentatív kiállításává, eseményévé vált. Jó híre elterjedt az egész országban.

1959-től ismét intézményessé, folyamatosává vált a Szegedi Ipari Vásár megrendezése: 1960-ban, 1964-ben rendeztek ipari vásárt, majd 1965 és 1972 között folyamatosan minden évben. A vásár fejlődését mutatja, hogy 1967-ben 108 cég jelentkezett a szegedi ipari kiállításra, köztük 15 jugoszláv kiállító is. A vásár iránt megnyilvánult érdeklődést mutatja, hogy 1966-ban 45 000, 1967-ben 61 000, 1968-ban már 76 000 fő volt a vásár látogatóinak száma.

Joggal mondhatta dr. Biczó György, a 28. Szegedi Ipari Vásár megnyitása alkalmából: „Városunk fejlődésével, iparunk gyarapodásával az utóbbi esztendőekben jelentősen megnőtt nemcsak a Szegedi Ipari Vásár területe, hanem gazdaságpolitikai és kereskedelmi jelentősége is.” Bizonyosak vagyunk, hogy ez nyomja rá bélyegét a jubileumi 1976-os Szegedi Ipari Vásárra is. Ekkor lesz 100 éve, hogy először rendeztek Szegeden „ipar-, terményvásárt és kiállítást”.

Dr. Pernecki Mihály

Tóth Béla:

SZEGEDI REGÉLŐ

Újságok, korok, események

54. Szegedi Napló, 1886. február 16.

Az emberanyag.

A honvédelmi tárca tárgyalását azon kezdte meg a képviselőház, hogy szóvá tette az „emberanyagot”.

Emberanyag és lóanyag. A puskaporon és fegyveren kívül ezekre van szüksége a hadseregnek. És azt, szakbeliek, a tiszték nem ismerik különbséget a kétféle anyag közt az elnevezésben. Tényleg van egy kis különbség, az is a lóanyag előnyére és az emberanyag rovására. Mert az már elfogadott tétel, hogy a lóanyagot jobban kell kímélni, az drágább.

Különben maga a honvéd-miniszter első nyilatkozata mutatja mindjárt, hogy emberanyag dolgában egyáltalán nem tartják szem előtt a takarékoskosságot. A rendelkezésre álló újoncz-jutalékból kiválasztják a legjavát és ha éppen nem telik egy-egy évben az egész kivetett jutalék, azt előírják a másik esztendőre. Most is körülbelül 10 000 emberrel, vagy — ad formam emberanyag — tízezer ember-bőrrel vagyunk adósai a közös hadseregnek.

Két dolgot látunk ebből. Azt, hogy a honvédséghez ilyen válogatás után már alig jut alkalmas elem, és azt, hogy a közös hadsereg igenis jó emberanyagot kap, hiába sopánkodnak az ellenkezőről azok a telhetetlen katonák, kik elviszik Magyarországról a jó emberanyagot és a pénzanyagot, aztán a tetejébe még össze is szidnak érte bennünket.

Satnya nemzedékeket látunk felnőni, az igaz, ha a múltba nyúlunk vissza összehasonlítási arányokért. Hogy is ne volna satnya a nemzedék a legrosszabb viszonyok közt tengődő nép után, ott, ahol az emberek a legirtózatossabban nyomorban selymölnek?

De most nem arról van szó. Aki a fiatalok közül gondos, majdnem túlgondos válogatás után besoroznak a közös hadseregbe, azok nem emlékeztenek rá, hogy satnya nemzedékből vették. Megannyi erőteljes, szép ifjú az, akikből évente negyed millió embert kezére adunk a közös hadseregnek.

És mi történik ezzel a negyed millió ifjával a közös hadseregben? Érdekes egy pillantást vetni abba a statisztikába, mely a hadsereg létszámáról és numerikus változásairól szól, hogy erre a kérdésre megfellehessünk.

Csak néhány számadatot írunk ide a jellemzők közül. A természetes és véletlen apadás számadatát azok, melyekből a parlamentben legutóbb lefolyt vita keretében a legdöntőbb bizonyítékokat lehetett volna beledobni.

A természetes és véletlen apadás ugyanis tett az 1884-ik évi anyakönyvi állományban 28 977 embert, vagy 1000 fő után 32,6 százalékot. Halál által kiesett 6533 ember, szökés által 2183. Természetes halálalál kimúlt 5857 ember, az ellenség előtt elesett 5, kivégzett 5, öngyilkos lett 456. szerencsétlenség folytán meghalt 210 ember.

Hát ezek a számok beszélnek és pedig igen szomorú dolgokat beszélnek.

Már a halálozási arány maga is megdöbbentő. Ha például összehasonlítjuk ezt az arányt a szegedi halálozási viszonyokkal, kitűnik, hogy a hadseregben a kiválasztott erőteljes ifjak közül 20 százttólval több hal el, mint ugyanazon lakossági számából egy városnak, melyben az „emberanyagot” a véletlenség dobja össze és nem orvosok válogatják ki.

Még elszomorítóbb az a kisebb szám, mely 210-re teszi a szerencsétlenség folytán meghalt katonák számát, mert azt békés viszonyok között alig lehet indokolni. Hisz a tűzoltó, vagy a városi rendőr sokkal inkább ki van téve a halállal végződő szerencsétlenségnek, mint a békeállományban levő katonák és azért országsszerte mégis elvették van eset ezek közt a szerencsétlen kimúlásra.

Következik a szökevények száma, mely 2183-at tesz ki. Hasonló számot bizonyára nem mutat ki

egy hadsereg sematizmusa se, és hogy nálunk van e tekintetben a legnagyobb kontingens, az egyik végzetes bizonyossága a katonákkal való rossz bánásmódnak.

Kiegészíti pedig e bizonyosságot az öngyilkosok 456-ra tett száma. Ez meg már éppen hihetetlen arány, ha meggondoljuk, hogy eltűnik virágában levő, 19 és 22 év közti ifjakról van szó, kiket az öngyilkosságba csak a legkegyetlenebb bánás vihet.

Nagyon helyén volna ezeket a számadatokat fölvetni a parlamentben akkor, mikor oly megfontolatlanul kiadja a többség az „emberanyagot” a közös hadseregnek, hátrányára a minden irányban elhanyagolt honvédségnek.

Ugyanekkor.

Dobszó a belvárosi leányiskola előtt. Régen tiltakoztunk az ellen, hogy a polgári leányiskola épületének pinczéjébe hordják a szegény emberekől az adóban lefoglalt nyomorúságos bútorokat és egyéb házi eszközöket. A gyermeki kedélyre nem éppen üdvös hatású jelenetek folynak le az ilyen „raktárak” előtt, hova kétségbeesett emberek nem ritkán siránkozva kísérik el a holmijukat szállító kocsit. Hanem az meg már netovábbja a botránynak, hogy a leányiskola pinczéjében ma egész délelőtti szölgött az adóvégrehajtói dob és szörnyű lármával jicizált százakra menő közönség rozszart szekrények, asztalok, üstök és párnákra. Különböző adó- és államkölcsön-tartozások miatt lefoglalt ingóságok kerültek árverés alá, mert az raktár is régen szűknek bizonyult már a szaporodó árverési tárgyak befogadására, időközben tehát gondoskodni kell arról, hogy az újonnan szállítandó bútorok és egyéb ház-berendezési tárgyaknak hely jusson. A pinceajtó előtt természetesen nagy népcsovélet támadt és az iskolaépület Sas-utcai vonala előtt egész tömeg kopott bútorok halmozta össze a vevők, egy-egy adó fejében kifosztott polgár keserves kifakadásai között. És az iskolából hazamenő kis leánykák apró csoportokba verődtek össze kissé távolabb, nagyokat bámulva a dobszót kísérő beszédre: először, másodsor, senki többet: harmadsor. Tanítónők úgy küldték őket haza, hogy ez a jelenet nem nekik való. De hát korábban is elvezethette volna a tekintetes tanács, hogy az iskolaépületben tanyát ne üthessenek a köznyomor vészmadarai.

(Folytatjuk.)